

Rezultati praćenja stanja inkluzivnog obrazovanja u Republici Srbiji

16.10.2015.

TIM ZA SOCIJALNO
UKLJUČIVANJE
I SMANJENJE SIROMAŠTVA

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY, SERBIA

Primena Okvira za praćenje inkluzivnog obrazovanja

- Instrumenti su pilotirani 2014. godine
 - u 8 osnovnih škola (347 učenika, 192 roditelja, 165 nastavnika)
 - Instrumenti su psihometrijski provereni i zadovoljavaju najviše standarde psihološkog merenja

- Glavno istraživanje obavljeno početkom 2015
 - dvostepeno uzorkovanje (klasteri opština, pa izbor škola)
 - 26 škola \approx 2% - reprezentativan uzorak,
 - 1212 učenika (66 učenika koji se obrazuju po IOP i 90 učenika niskog SES-a)
 - 610 roditelja (70 sa niskim SES-om, 142 za čiju decu je izrađen IOP)
 - 741 nastavnik (476 predmetne i 265 razredne nastave)

A. Karakteristike pedagoškog rada		Š	N	R	U	OPS	OBR		
1.	Upisna politika i procedure	X		X					
2.	Kvalitet nastave				X	X			
3.	Korišćenje evidencija o napredovanju učenika	X		X					
4.	Visoka očekivanja i motivisanje učenika	X	X	X	X				
5.	Kvalitet tranzicije	X		X	X				
6.	Apsentizam	X					X		
7.	Socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit deteta	X	X	X	X				
B. Školski etos		Š	N	R	U	UP	OPS	PA	SS
1.	Bezbednost školskog okruženja za decu iz osetljivih grupa	X	X	X	X				
2.	Antidiskriminacija	X	X	X	X		X	X	
3.	Uključenost učenika u život škole	X			X	X	X		
4.	Uključenost i podrška roditeljima	X		X					
5.	Rukovođenje školom		X						X
6.	Proaktivnost škole	X							
7.	Školska inkluzivna politika	X							
V. Podrška inkluzivnosti obrazovanja		Š	N	R	U	PA	D		
1.	Fizička i materijalna podrška	X		X	X				
2.	Dopunska i dodatna nastava	X		X	X				
3.	Izrada i realizacija IOP-a	X		X					
4.	Pedagoški asistenti	X		X		X			
5.	Podrška nastavnicima		X						
6.	Saradnja škole sa drugim institucijama	X							
7.	Finansije						X		
Osiguranje kvaliteta		X							

I Rezultati istraživanja - trendovi

ZELENI TREND: postignute su ili premašene očekivane vrednosti

CRVENI TREND: ispod očekivanih vrednosti

Zeleni trend

- Škole uglavnom poštuju zakonski definisane upisne procedure
- Svi informanti su saglasni da se u školi neguju visoka očekivanja od učenika u pogledu postignuća i školskih obaveza.
- Škola nije orijentisana isključivo na akademska postignuća učenika, već prepoznaje značaj motivisanja učenika i podsticanja uključivanja u vršnjačku grupu.
- 61,7% nastavnika prošlo bar jedan seminar iz oblasti inkluzivnog obrazovanja
- 89,2% roditelja dece koja se obrazuju po IOPu zadovoljno napredovanjem svog deteta u redovnoj školi.
- Stručna služba je prepoznata kao najjača podrška inkluzivnoj praksi od strane nastavnika.
- Nastavnici procenjuju da rukovodstvo škole aktivno promoviše i radi na unapređenju inkluzivnosti škole.

Crveni trend

- Škole izveštavaju da delovi kolektiva i dalje imaju negative stavove prema inkluzivnom obrazovanju
- Rizik od profesionalnog sagorevanja nastavnika koji imaju pozitivan stav prema inkluzivnom obrazovanju (23% škola navodi da u nekim odeljenima imaju preko 3 učenika koja rade po IOPu)
- Ne postoji funkcionalna školska evidencija koja omogućava razvojno planiranje inkluzivnosti škole
- Samovrednovanje škole u velikom broju škola ne uzima u obzir mišljenje učenika i roditelja
- Obrazovni status učenika iz socio-ekonomski neprivilegovanih sredina je daleko nepovoljniji u odnosu na opštu populaciju, kao i u odnosu na učenike iz drugih osetljivih grupa.

Crveni trend

- Niska podrška roditeljima i uključenost roditelja u život škole, posebno u slučaju roditelja dece iz osetljivih grupa.
- Dopunska nastava je prepoznata kao značajan resurs od strane učenika i roditelja, ali je prepoznata kao manje korisna od strane roditelja dece iz osetljivih grupa.
- Roditelji su zadovoljni informisanošću o fizičkoj i materijalnoj podršci, ali tražena podrška često izostaje.
- 12% učenika izveštava da su bili žrtve verbalnog nasilja od strane zaposlenih u školi, a 6,8% učenika navodi da su se nekom obratili da bi se zaštitili od nasilja zaposlenih. 2,1% roditelja izveštava da su njihova deca bila izložena nasilju zaposlenih, pri čemu o nasilju češće izveštavaju roditelji dece koja se obrazuju po IOPu – nijedna škola nije izrekla disciplinsku meru nekom od svojih zaposlenih zbog vršenja nasilja.

Crveni trend

- Posebno zabrinjavajuće izgleda sledeće:
 - 6.8% (umesto 70%) nastavnika procenjuje pozitivno informisanost o IO (stanje slično kod svih informanata)
 - 45% škola (umesto 100%) sprovodi IO dosledno i ima izveštaj
 - 18 % nastavnika (umesto 50%) išlo na obuku češće posle 2009.
 - Informisanost škola o dostavljanju podataka 16% škola (umesto 100%)
 - Nastavnici procenjuju da su kompetentni u oblasti bezbednosti, a samo 38% roditelja procenjuje da se njihova osećaju bezbedno u školi.

II Zaključci istraživanja – Identifikovane kritične tačke

Kriterijumi

- Analiza na nacionalnom i školskom nivou ukazuje da postavljeni kriterijum nije ostvaren;
- Različiti informanti su saglasni da određeni aspekt inkluzivnosti nije dovoljno razvijen u poređenju sa postavljenim kriterijumom;
- Postoji značajna diskrepanca između različitih aktera u oceni određenih aspekata inkluzivnosti;
- Postoji statistički značajna razlika između učenika/roditelja iz osetljivih grupa i opšte populacije u proceni određenih aspekata inkluzivnosti;
- Jedan od informanata ima izrazito negativnu ocenu određenog aspekta inkluzivnosti

I Kritične tačke identifikovane na osnovu praćenja IO

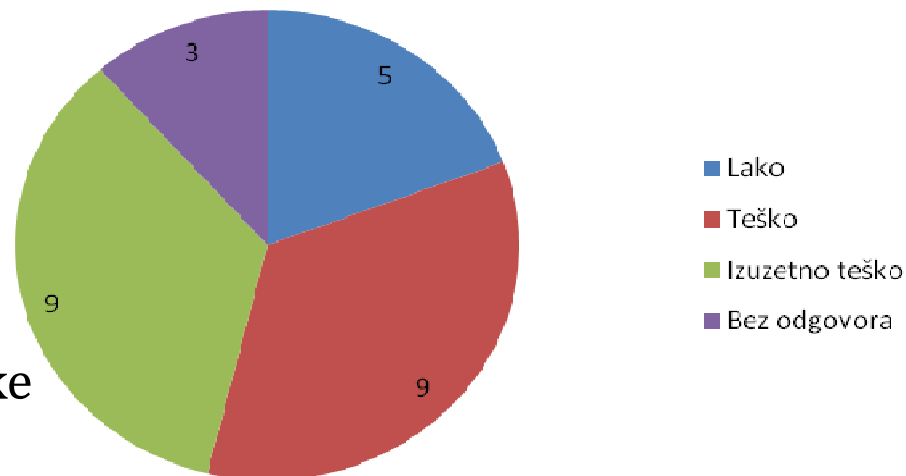
Oblast	Razlike između učenika iz osetljivih grupa i opšte populacije	Razlike između roditelja iz osetljivih grupa i opšte populacije	Razlike između različitih informanata	Saglasnost između različitih informanata o negativnoj situaciji	Izrazito negativna percepcija jednog informanta
G. Osiguranje kvaliteta: Školska evidencija i protok informacija	Indikator na nacionalnom nivou (podaci agregirani sa školskog nivoa)				
A7. Socijalna integracija, dobrobit i zadovoljstvo učenika	x	x	x	x	
A4. Visoka očekivanja od učenika u pogledu školskog postignuća i obaveza	x	x	x	x	
B2. Antidiskriminacija		x	x	x	
B1. Bezbednost školskog okruženja		x	x	x	
V1. Fizička i materijalna podrška	x			x	
B4. Uključenost roditelja i podrška roditeljima		x		x	
A4. Visoka očekivanja – motivisanje učenika			x	x	
A2. Kvalitet nastave/učenja	x				x

III Najvažniji rezultati po kritičnim tačkama i oblastima Okvira

- **Oblast:** G. Osiguranje kvaliteta
- **Aspekti:** Upisna politika i procedure,
Evidentiranje i korišćenje školske evidencije o
napredovanju učenika, informisanje roditelja
- **Informanti:** Škola, roditelji

Školska evidencija i protok informacija (1)

- Škole su imale teškoće da odgovore na pitanja koja se oslanjaju na školsku evidenciju, tačnije na podatke koji se odnose na učenike iz osetljivih grupa.
- Procenat škola koje mogu da disagregiraju školske podatke za učenike iz ABC šeme varira (od 4 do 70%) zavisno od vrste podatka.

- Oko 80% škola navodi da nisu obavешtene od strane relevantnih institucija o načinu beleženja podataka relevantnih za praćenje inkluzivnog obrazovanja.
- Samo 6,8% nastavnika navodi da se pri informisanju o zakonskoj regulativi i strateškim dokumentima vezanim za IO oslanja na zvanične institucije (npr. MPNTR, LSU); dok su najčešće navođeni načini informisanja: usmeno na nastavničkim većima, pisanom instrukcijom od strane direktora ili kroz razmenu sa kolegama iz drugih škola.

Evidentiranje i korišćenje evidencije o napredovanju učenika: pokazatelji

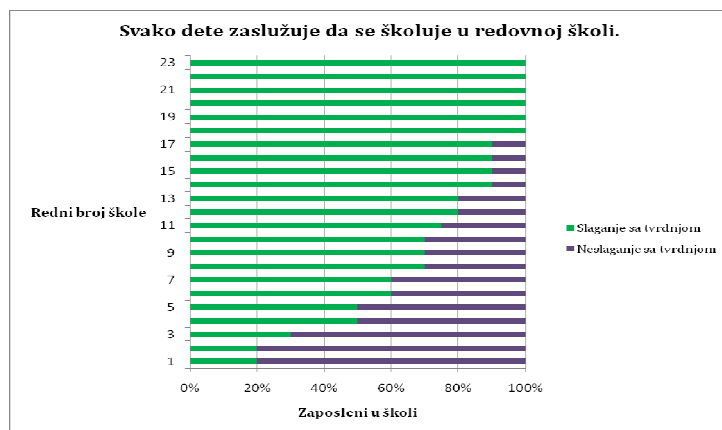
Stavke	A	B	C	Svi
Ponavljali razred (%)	7,2	11,8	15,0	8,4
Odustali od školovanja (%)	0	0	3,5	2,4
Izostanci (po učeniku)	92	97	125	52
Prosečna ocena na kraju razreda	2,03	2,28	2,5	3,74
Završni ispit matematike	13,7	4,5	6,4	8,9
Završni ispit iz srpskog jezika	14,2	5,7	5,6	9,5

- Lošiji položaj učenika iz socijalno-ekonomski neprivilegovanih sredina (to su najčešće romski učenici) u odnosu na opštu populaciju, ali i u odnosu na druge osetljive grupe.
- Postoji velika razlika između postignuća učenika sa smetnjama u razvoju na završnom ispitu, prosečne ocene i procene škola da oko 70% učenika koji se obrazuju po IOP-u između dve revizije IOP-a ostvari napredak. Bez obzira na napredak u odnosu na ciljeve postavljenje u IOPu, učenici bivaju ocenjeni ocenom 2, odnosno ocenjivanje učenika sa smetnjama u razvoju ne ostvaruje funkciju praćenja napredovanja učenika.

Upisna politika i procedure

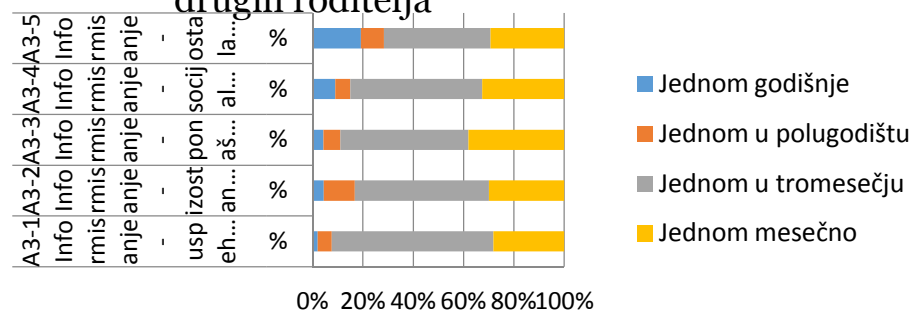
Škola

- Najveći deo škola poštuje zakonom definisane upisne procedure.
- Ali, značajan procenat zaposlenih u školama ima stavovsku orijentaciju koja ne pogoduje razvoju IO.
 - 5 škola - polovina ili više od polovine zaposlenih ne bi složilo sa tvrdnjom da svako dete zaslužuje da se školuje u redovnoj školi
 - 15 škola - u kolektivu ima nastavnike koji odbijaju da u svoje odeljenje prime učenike kojima je potrebna dodatna podrška

Roditelji

- Veoma pozitivno mišljenje roditelja o upisnoj politici škole:
 - Dobro ili veoma dobro informisani o upisu u školu 89,4%
 - Škola je otvorena za upis sve dece 96,5%
 - Ne znaju za slučajeve diskriminacije pri upisu 98,3%
- Ali: roditelji niskog SESa su imali statistički značajno više problema sa upisom
- Redovno informisanje roditelja
 - Ali učestalija u pogledu tipičnih školskih tema
 - Ali informisanost roditelja dece iz osetljivih grupa značajno slabija od informisanosti drugih roditelja

- **Oblast:** A. Kvalitet pedagoškog rada škole
- **Aspekti:** Visoka očekivanja od učenika****
- **Informanti:** Škola, nastavnici, učenici, roditelji

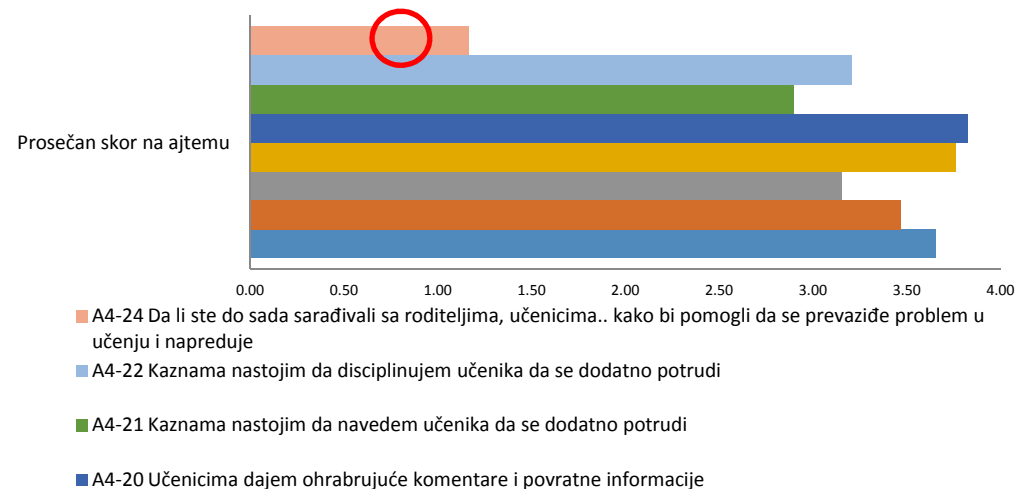
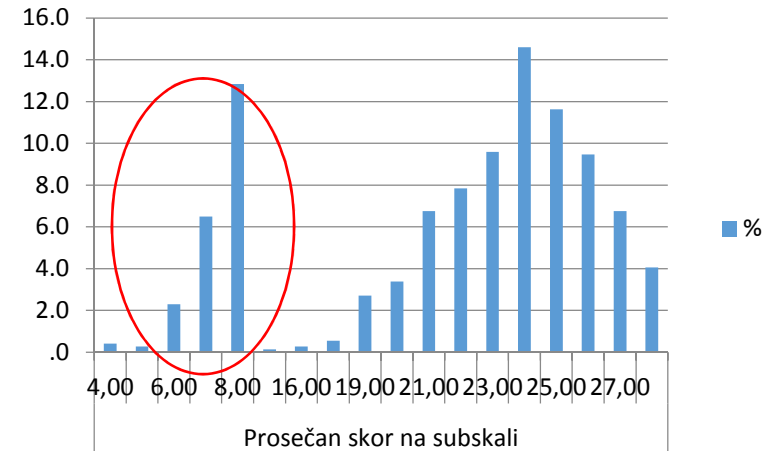
Škola

- Sve škole ocenjuju da neguju klimu *visokih očekivanja od učenika u pogledu školskih postignuća* (**AS=3,59**, SD=0,42) i da su *orijentisane ka socijalnoj integraciji svih učenika u kolektiv* (**AS=3,43**, SD=0,37) (raspon 4-stepena Likertova skala).
- Ali, nisu u istoj meri orijentisane na *motivisanje učenika za učenje* (**AS=2,84**, SD=0,50), čak 17 škola ima skor niži od 3,00.

Stavke	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	Potpuno se slažem
U ovoj školi nastavnici vide sebe kao odgovorne za motivaciju učenika za učenje.	9	14	3
Nastavnici u našoj školi znaju kako da motivišu učenike za rad.	4	19	3
U našoj školi se podstiče samoevaluacija učenika.	15	7	4
U školi prepoznavamo negativne efekte školske anksioznosti na postignuća učenika i razgovaramo o tome.	6	13	7

Nastavnici

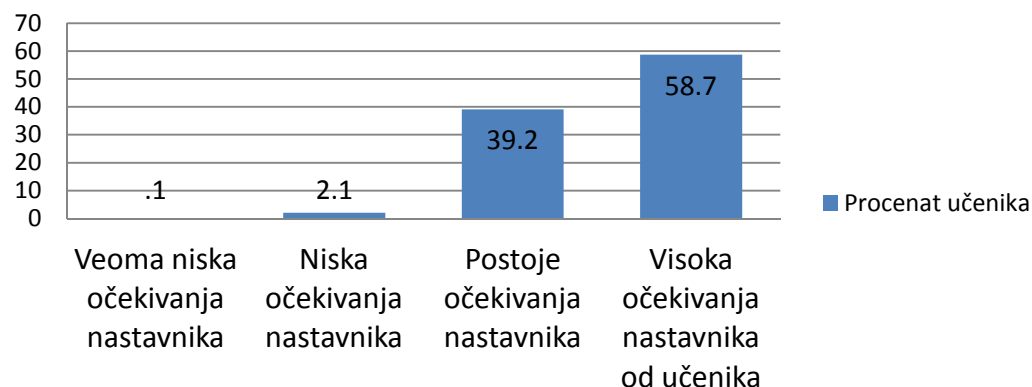
- Očekivanja u pogledu školskih obaveza nešto viša od očekivanja u pogledu postignuća (AS=25.71 od maksimalnih 32, SD=3,255)
- Lokus kontrole najčešće vide u učenicima
- Motivisanje učenika deo nastavničke uloge (20% se ne slaže, najčešće predmetni nastavnici)
- Pitanja motivacije najčešće nikad nisu rešavana u saradnji sa učenicima i roditeljima (prosečan skor <1.5 od maksimalnih 4)

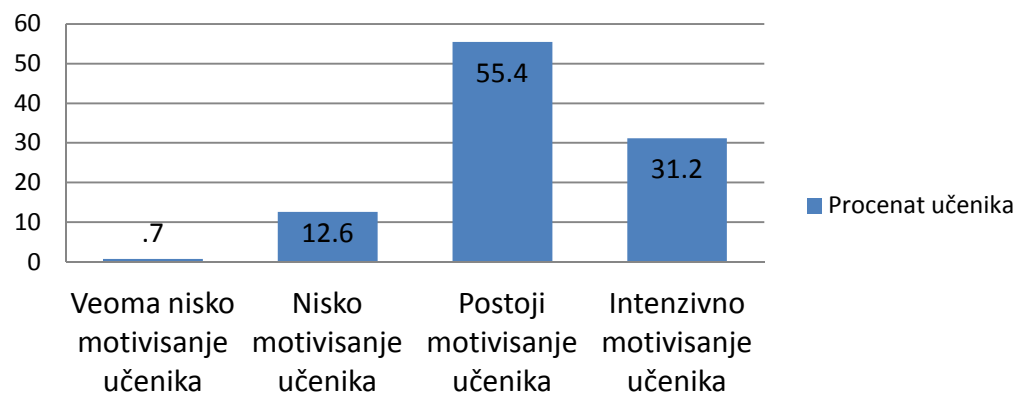
Učenici

- Prepoznaju orijentaciju škole na visoka očekivanja u pogledu postignuća i ispunjavanja školskih obaveza
- Samo 31% učenika prepoznaje napor nastavnika da zainteresuju učenike za gradivo
- Učenici koji pohađaju nastavu po prilagođenom programu izveštavaju da prema njima nastavnici imaju visoka očekivanja u većoj meri nego prema učenicima bez potrebe za dodatnom podrškom ($d=0,05$)
- Ne postoje statistički značajne razlike za motivaciju između različitih grupa učenika

Visoka očekivanja - školsko postignuće i obaveze

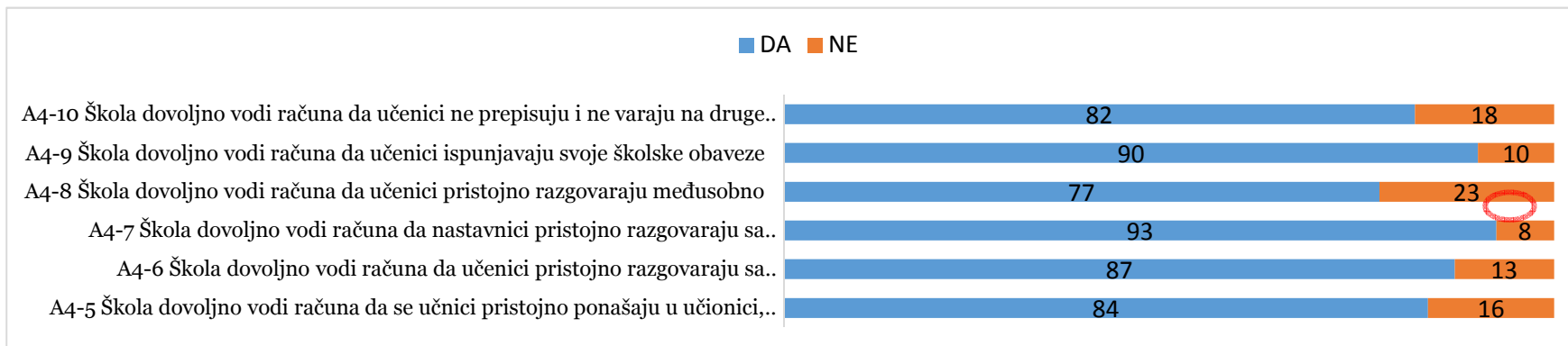
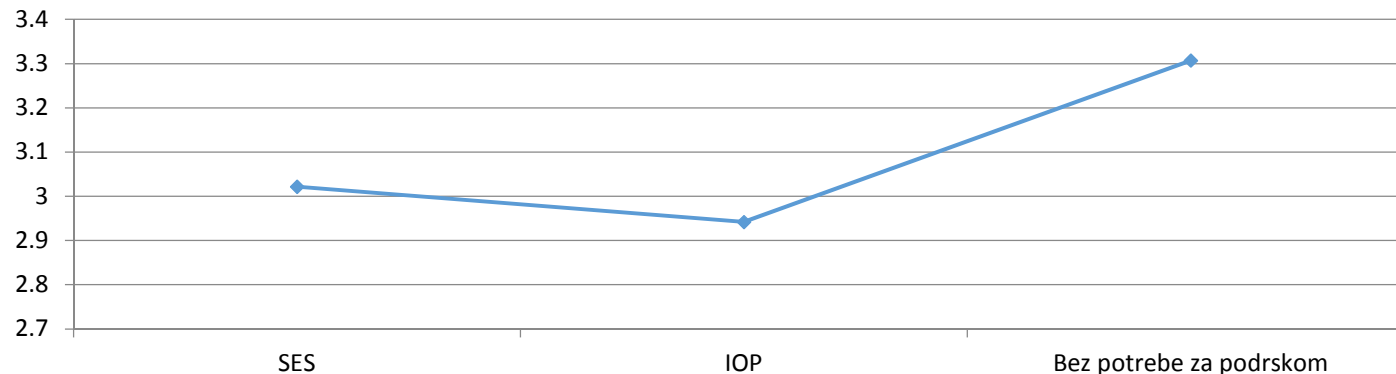

Visoka očekivanja - motivisanje

Roditelji

- Visoka očekivanja u pogledu školskog uspeha (AS= 3,25 od max 4, SD= 0,69, Sk= -1.32).
- Ali: roditelji dece koja se obrazuju po IOP-u i roditelji niskog SESa procenjuju da njihova deca u manjoj meri imaju visoka očekivanja u pogledu postignuća nego što to procenjuju roditelji čijoj deci nije potrebna podrška (F=9.40, p>.01)
- Očekivanja u pogledu školskih obaveza još viša (85%), ali: zahtevi škole u pogledu komunikacije među učenicima i u pogledu prepisivanja nešto niža
- Očekivanja u pogledu motivacije niža – u nivou srednjih vrednosti (AS=2,92, SD=0,60)
- 55% vidi pozitivan uticaj nastavnika na motivaciju,
- 45% vidi tremu, nedostatak podrške, a 20% vidi izrazite probleme

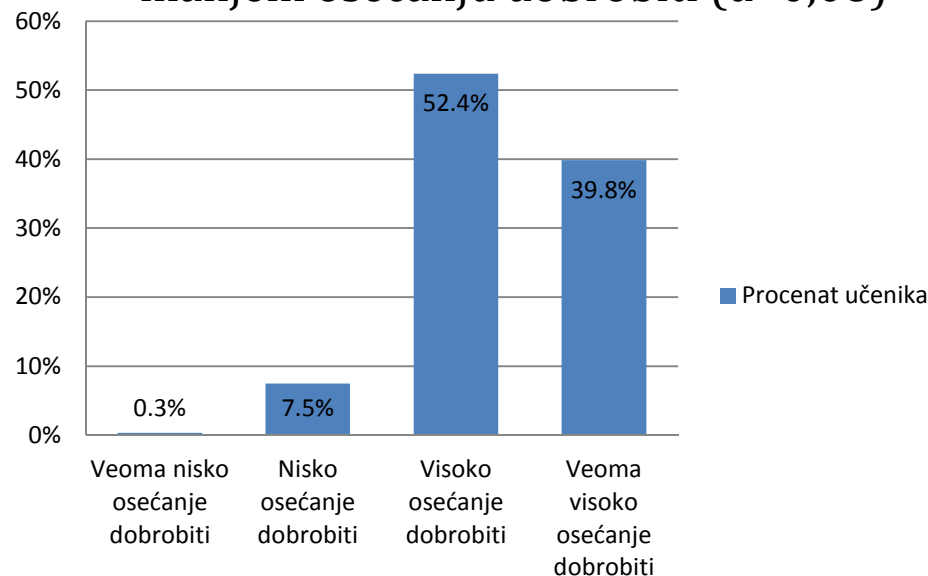

- **Oblast:** B. Školski etos
- **Aspekti:** Socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit učenika****
- **Informanti:** Nastavnici, učenici, roditelji

Socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit

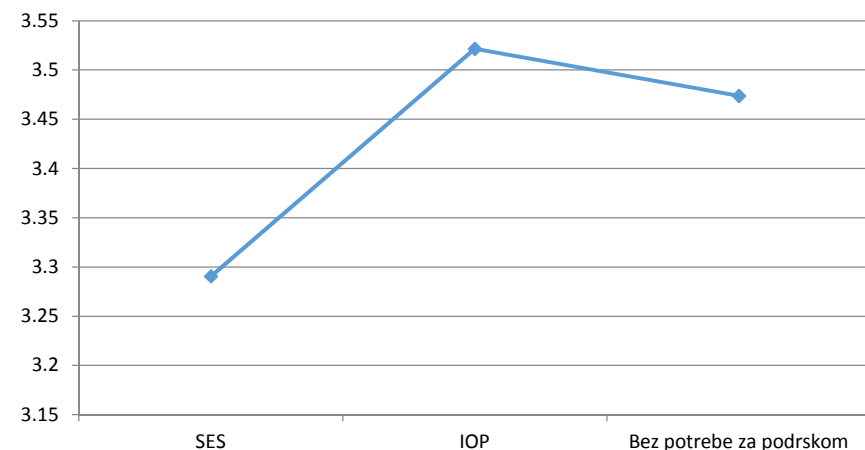
Učenicima

- 92,2 % učenika ima osećaj da je škola dobro mesto za njih
- 8% nema uopšte ili ima nisko osećanje dobrobiti
- Učenicima nižeg SES-a izveštavaju o manjem osećanju dobrobiti ($d=0,08$)

Roditeljima

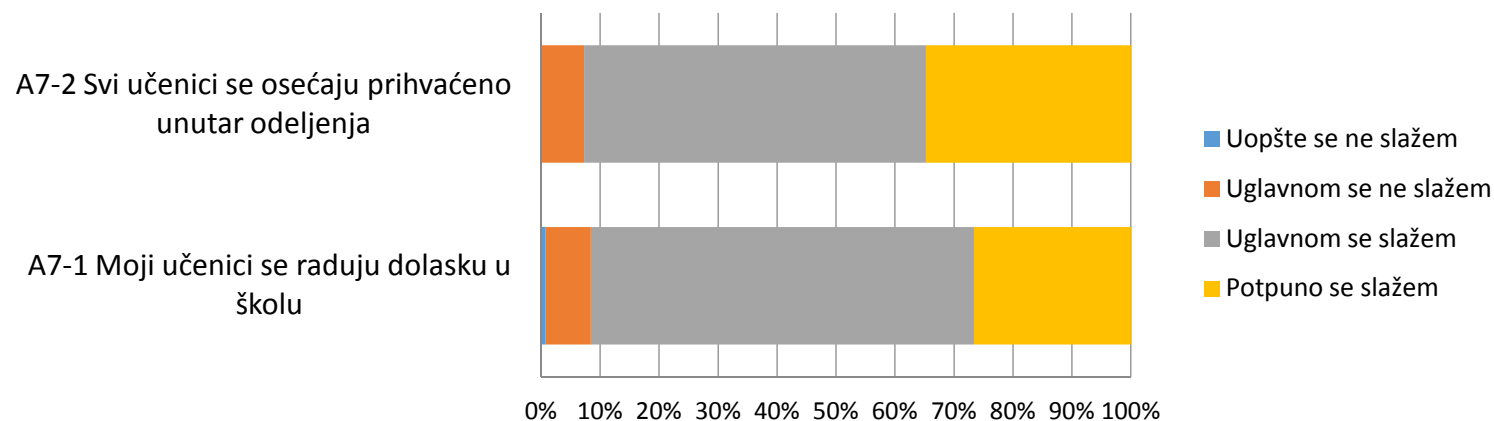
- 96,5% roditelja daje pozitivnu ili skroz pozitivnu ocenu ($AS=3,459$, $SD=0,49$, $Sk= -1,43$),
 - Ali: Roditelji niskog SESa se značajno razlikuju, daju niže procene ($F= 4,048$, $p>.05$)

Socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit

Nastavnici

- Socijalna intergacija, zadovoljstvo i dobrobit učenika visoko procenjena (AS= 3.57, SD=0,314)
- 8% se ne slaže da učenici imaju osećanje prihvaćenosti u odeljenju i da rado dolaze u školu
- Nastavnici visoko procenjuju sopstvenu angažovanost u ostvarenju dobrobiti učenika

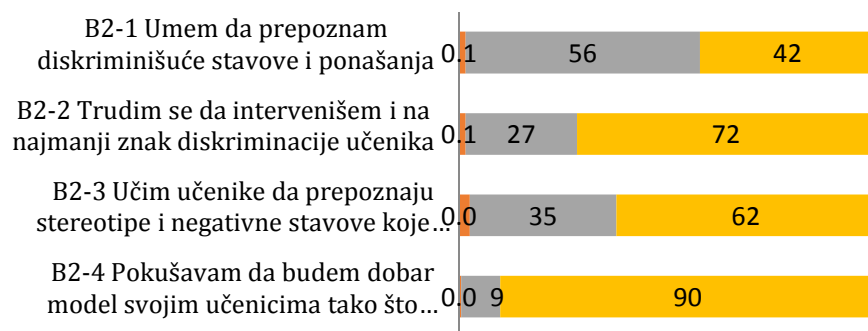
- **Oblast:** B. Školski etos
- **Aspekti:** Bezbednost školskog okruženja***; Antidiskriminacija***
- **Informanti:** Nastavnici, učenici, roditelji

Antidiskriminacija

Nastavnici

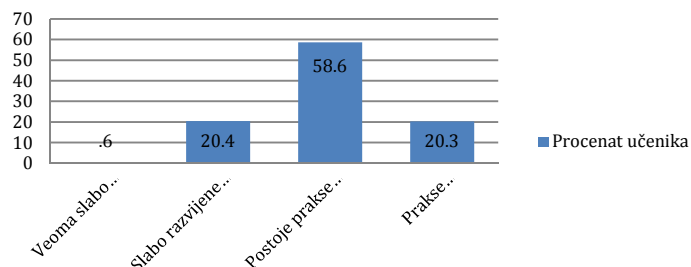
- Antidiskriminativna praksa visoko procenjena (AS=3.65, SD=0.345)

■ nikad ■ retko ■ često ■ uvek

Učenici

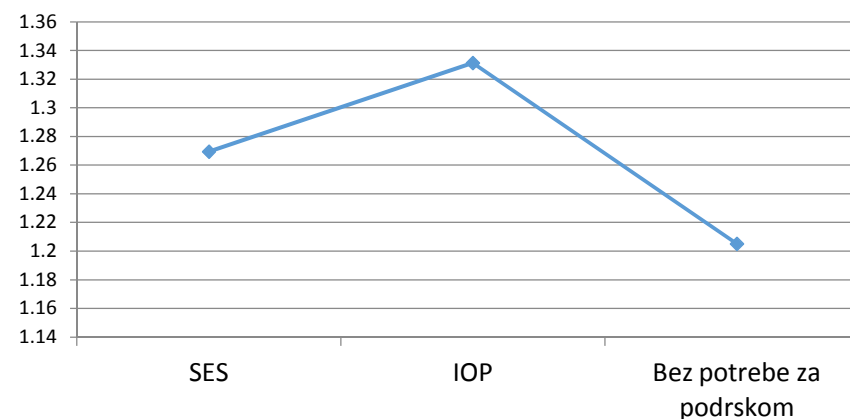
- Učenici iz različitih grupa podjednako procenjuju prisutnost antidiskriminatornih praksi

Roditelji

- Doživljaj diskriminisanosti nizak (AS=1,22; SD=0,306; Sk=2,167); 84,3% roditelja “nikad”.

- Ali: 15,7% roditelja i dece bivaju diskriminisani u školi nekad ili često (0,5%)
- Ali: roditelji dece koja se obrazuju po IOPu značajno češće izveštavaju o doživljaju diskriminacije (F=4,246, p>.05)

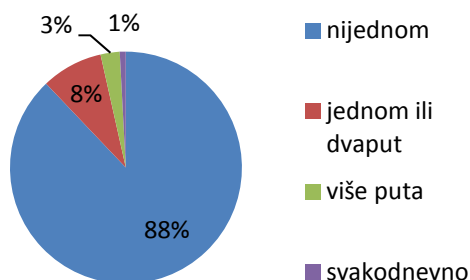

Bezbednost: učenici i roditelji

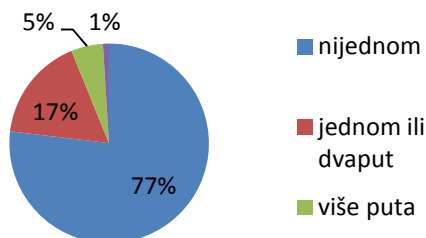
Učenici

- Oko 80% učenika se oseća bezbedno u školi
- Ali, 18% je trpelo neki oblik vređanja od nastavnika
- Ali, 23% je trpelo vršnjačko nasilje

Neko od zaposlenih u školi me je nazvao pogrđnim imenom, vređao me i ili pretio

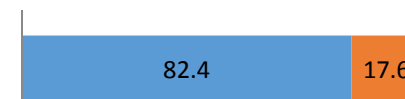
Drugi učenici su me udarali, tukli, šutirali, gurali, gađali, zatvorili ili zaključali u prostoriju i slično

Roditelji

- 34,5 % roditelja je 80-100% sigurno u bezbednost deteta u školi (najviše njih procenjuje na 75% ili manje)
- 38,8% roditelja veruje da je 80-100% nastavnika kompetentno da reaguju u slučaju bezbednosne potrebe (najviše njih procenjuje da je 75% ili manje)
- Roditelji dece sa IOPom su imali potrebu da zaštite dete od nasilja školskog osoblja
- Roditelji malo znaju o školskim aktivnostima prevencije

B1-8 Da li ste na roditeljskomsastanku razgovarali o nasilju u školi?

B1-7 Da li ste vi lično ili neko iz vaše porodice prisustvovali sastanku na kom je bilo reči o tome kako se...

B1-6 Da li vam je poznato da se u školi realizuju neki programi za sprečavanje nasilja?

0% 20% 40% 60% 80% 100%

■ DA ■ NE

- **Oblast:** A. Školski etos
- **Aspekti:** Uključenost roditelja u život škole i podrška roditeljima**; Uključenost učenika u život škole
- **Informanti:** Škola, učenici, roditelji

Škola

B3. Uključenost učenika

- U svim školama postoji i funkcionira UP
- U 17 škola učenici iz osjetljivih grupa su članovi UP.
- Iako najveći broj škola (24) ocjenjuje da UP učestvuje u planiranju i donošenju odluka na nivou škole, u manjem broju škola učenici preuzimaju inicijativu kako bi unapredili inkluzivnost škole (6) ili zastupaju interese učenika kojima je potrebna dodatna podrška (5).

B4. Uključenost i podrška roditeljima

- Mali broj škola, čak i na formalnom nivou uključuje roditelje dece kojoj je potrebna dodatna podrška u školska tela.
- Škole uglavnom uključuju roditelje u vannastavne aktivnosti, kakve su sportske i kulturne manifestacije i humanitarne akcije, kao i u odlučivanje o temama koje se tiču zdravlja, bezbednosti, discipline, organizovanja događaja i upravljanja školskim finansijama.

Stavke	Ne slažem se
Roditelji naših učenika bi ocenili da se osećaju kao saradnici i aktivni partneri u školi.	7
Učenici naše škole bi ocenili da se njihovim potrebama posvećuje dovoljno pažnje	4
Učenici naše škole bi ocenili da se njihovo mišljenje uvažava prilikom planiranja nastave	14

Uključenost u život škole

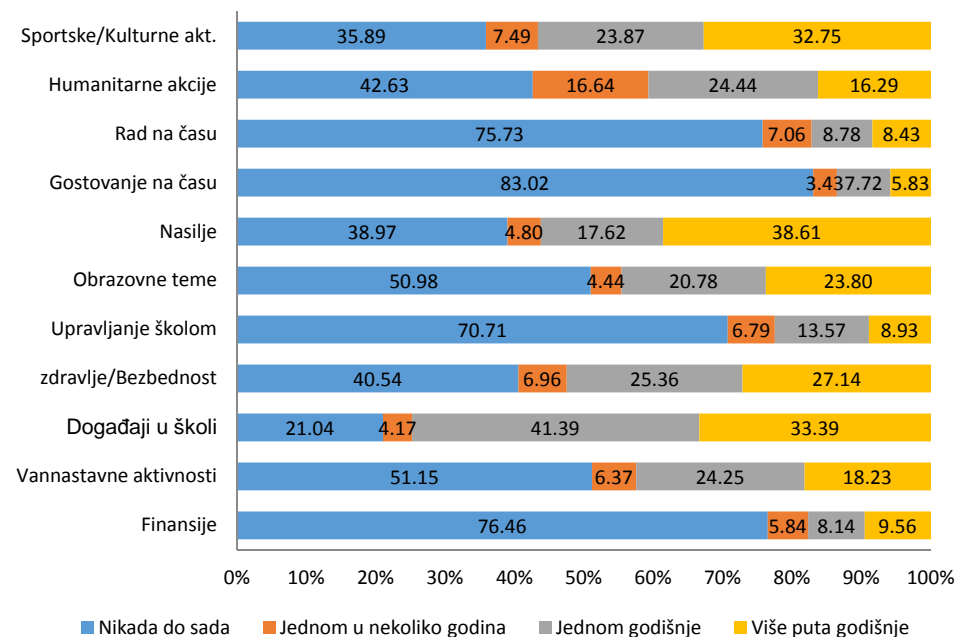
Učenici

Ajtem (N=1212)	Da	Ne
Da li u tvojoj školi postoji Učenički parlament?	88%	12%
Da li znaš ko su predstavnici tvog odeljenja u Učeničkom parlamentu?	68%	32%
Da li znaš neke članove Učeničkog parlamenta koji nisu iz tvog odeljenja?	56%	44%
Da li po tvom mišljenju Učenički parlament može da utiče na donošenje odluka na nivou škole?	48%	52%
Da li se neka od sledećih aktivnosti odigrala u tvojoj školi?		
Prikupljanje novca za obezbeđivanje uslova za obrazovanje učenika kojima je potrebna dodatna podrška	63%	37%
Akcija za prikupljanje materijalne pomoći za učenike	83%	18%
Pomaganje u učenju od strane druga/drugarice	75%	25%
Informisanje učenika/roditelja o obrazovanju učenika kojima je potrebna dodatna podrška	50%	50%
Sprečavanje diskriminacije i nasilja prema učenicima	64%	36%

- Mala snaga Učeničkog parlamenta u školama
- Negovanje solidarnosti u školama je izraženije nego razvijanje demokratičnosti
- Vrlo slabo informisanje o svemu onome što se odnosi na dodatnu podršku učenicima

Roditelji

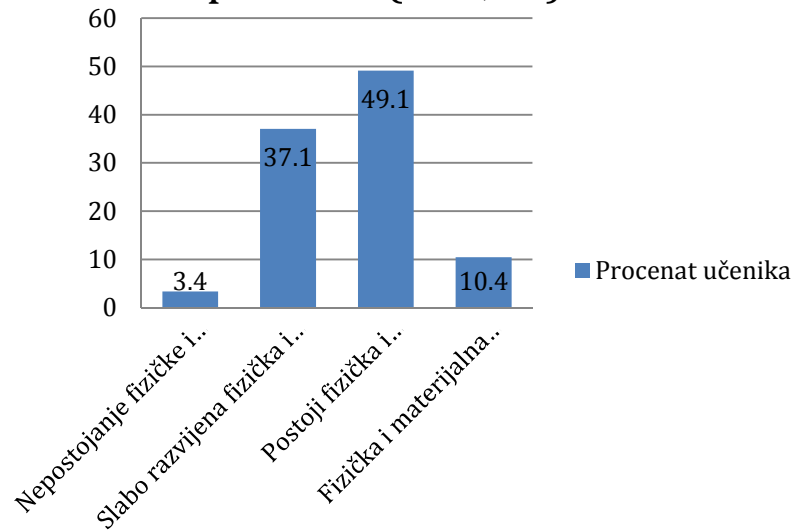
- Dominira “nikad do sada” po svakoj dimenziji uključenosti
- Škola ne podstiče roditelje na inicijativu (47%)
- Roditelji iz osetljivih grupa još više isključeni od ostalih

- **Oblast:** V. Podrška inkluzivnom obrazovanju
- **Aspekti:** Fizička i materijalna podrška**
- **Informanti:** Škola, učenici, roditelji

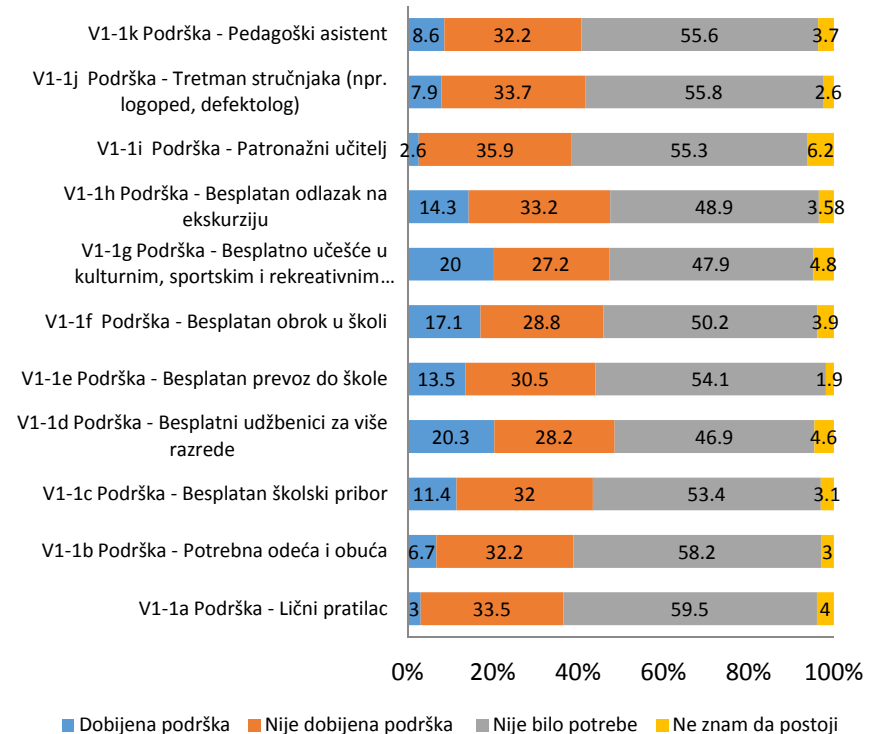
Učenci

- Većina učenika izveštava o zadovoljavajućem nivou fizičke i materijalne podrške
- Učenci koji dolaze iz veoma siromašnih sredina i učenici koji nastavu slušaju po prilagođenom programu pozitivnije ocenjuju nivo fiz. i mat. podrške ($d=0,07$)

Roditelji

- Većina roditelja nije ni tražila podršku
- Oko 30% roditelja izveštava da su podršku tražili i nisu dobili (najredje se dobija lični pratilac i patronažni učitelj)
- 84,3% roditelja obezbeđuju potrepštine za školu iz svojih sredstava

V1. Fizička i materijalna podrška

- Šta škole najčešće navode kao **potrebnu podršku?**

Obezbeđivanje besplatnog obroka (23), besplatnog školskog pribora (23), besplatnog učešća učenika u aktivnostima škole (23), besplatnih udžbenika za učenike viših razreda iz osetljivih grupa (22), odeće i obuće (21), angažovanje stručnjaka (21)

- Šta škole najčešće navode kao **potrebnu podršku koju ne mogu da obezbede?**

Angažovanje pedagoškog asistenta (15), angažovanje stručnjaka (9), angažovanje ličnog pratioca (8), asistivne tehnologije (6), besplatan obrok (5)

- Šta su škole u **najređe inicirale?**

Pozajmljivanje asistivnih tehnologija (2), angažovanje volontera kao podrške učenicima kojima je potrebna dodatna podrška (6), volontiranje svojih učenika u lokalnoj zajednici (6).

IIIa Razlike između grupa informanata

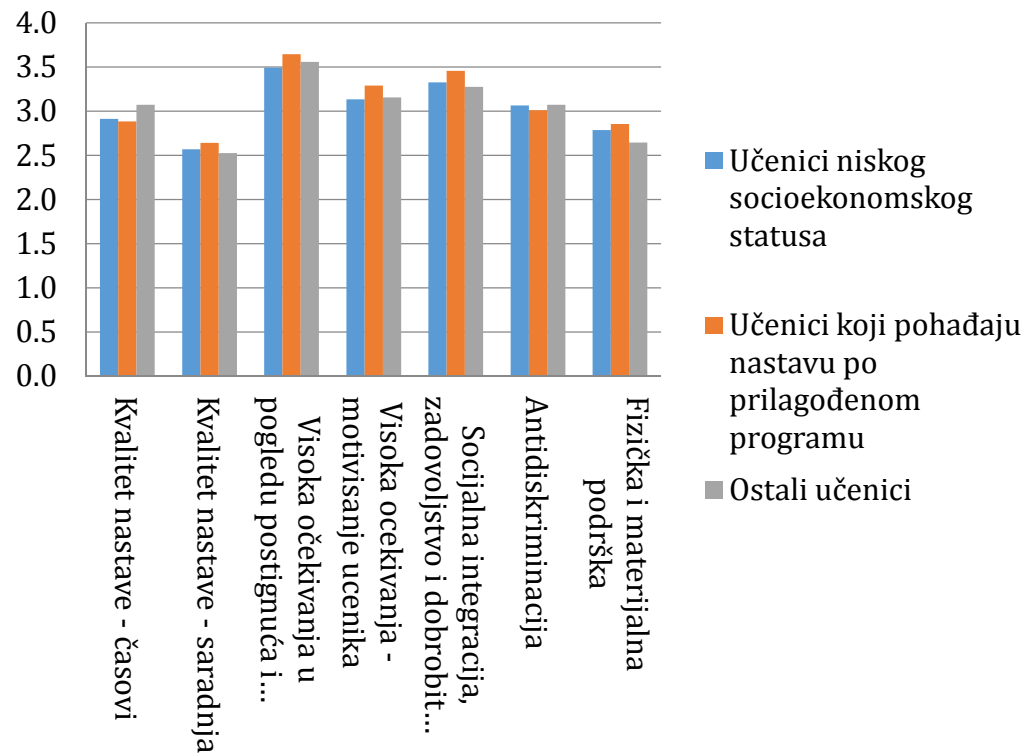
Razlike između podgrupa informanata

A. Karakteristike pedagoškog rada		R	U
1.	Upisna politika i procedure	X	
2.	Kvalitet nastave		X
3.	Korišćenje evidencija o napredovanju učenika	X	
4.	Visoka očekivanja i motivisanje učenika	X	X
5.	Kvalitet tranzicije	X	X
7.	Socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit deteta	X	X
B. Školski etos		R	U
1.	Bezbednost školskog okruženja za decu iz osetljivih grupa	X	X
2.	Antidiskriminacija	X	X
3.	Uključenost učenika u život škole		X
4.	Uključenost i podrška roditeljima	X	
V. Podrška inkluzivnosti obrazovanja		R	U
1.	Fizička i materijalna podrška	X	X
2.	Dopunska i dodatna nastava	X	X
3.	Izrada i realizacija IOP-a	X	
4.	Pedagoški asistenti	X	

Postoje statistički značajne razlike između učenika/roditelja učenika kojima nije potrebna dodatna podrška i onih kojima je ona potrebna (niski SES, IOP)

Razlike između različitih grupa učenika na instrumentima – upozoravajuće i nešto pohvalno

Razlike u skorovima na instrumentima između različitih grupa učenika

Obe osetljive grupe negativnije procene

- Kvalitet nastave časovi ($p < 0,01$),
- Visoka očekivanja u pogledu školskih postignuća i obaveza ($p < 0,05$),
- Socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit učenika ($p < 0,05$)

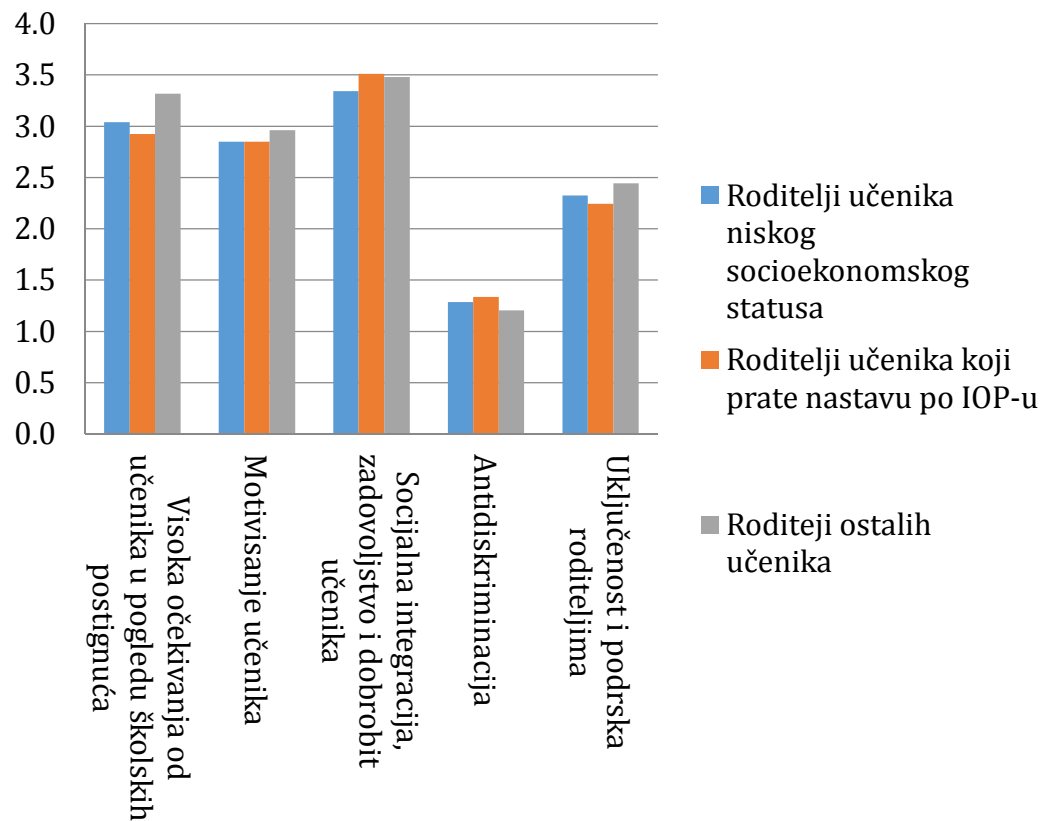
Obe osetljive grupe pozitivnije procene

- Fizička i materijalna podrška ($p < 0,01$)

Veličina efekta niska – oko 0,10

Razlike između različitih grupa roditelja na instrumentima - zabrinjavajuće

Razlike u skorovima na instrumentima između različitih grupa roditelja

Obe osetljive grupe roditelja negativnije procene na:

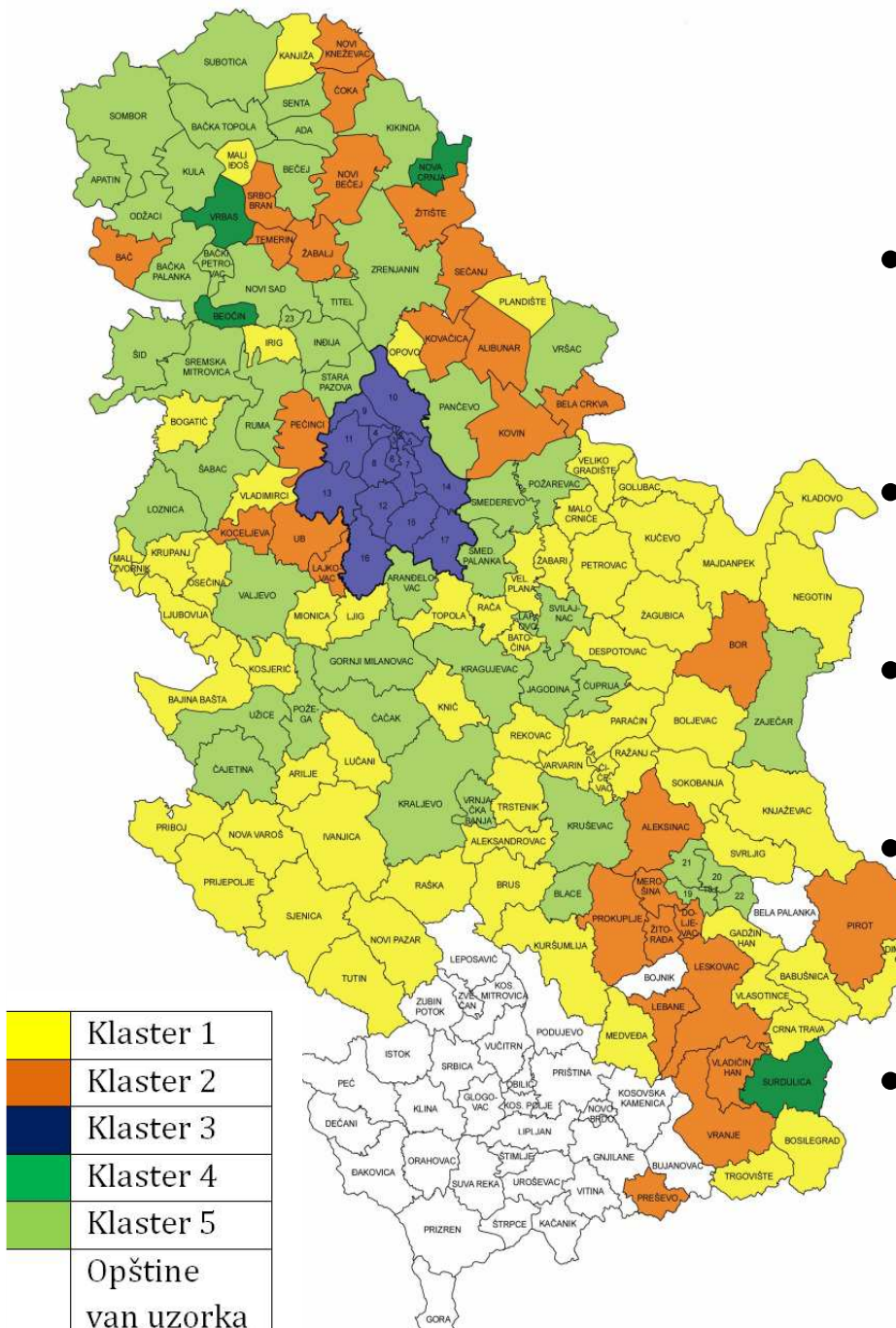
- Visoka očekivanja u pogledu školskih postignuća ($p < 0,05$)
- Socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit učenika ($p < 0,05$)
- Antidiskriminacija ($p < 0,05$)
- Uključenost i podrška roditeljima ($p < 0,05$)

Veličina efekta srednja – u rasponu 0.54 – 0,38

IV Razlike između opština

IV Klasteri opština

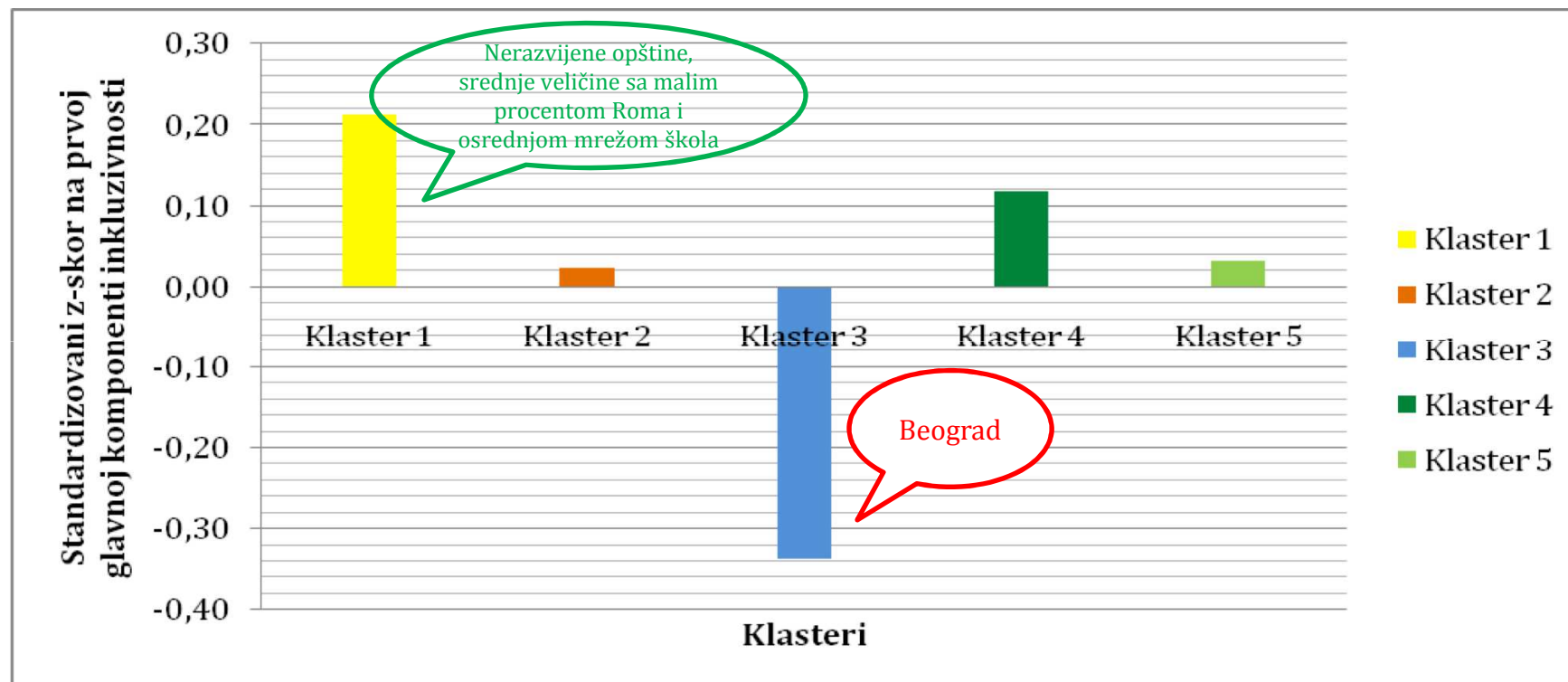
- **Klaster 1:** 60 nerazvijenih opština, srednje veličine sa malim procentom Roma (koji ne prelazi 3%) i sa osrednjom mrežom škola.
- **Klaster 2:** 27 razvijenijih i većih opština sa većim brojem Roma (5% do 9%).
- **Klaster 3:** Beograd, koji se snažno izdvaja po razvijenosti i veličini populacije i razgranatoj mreži škola.
- **Klaster 4:** 4 opštine koje su nešto razvijenije i veće od opština iz prvog klastera, ali imaju znatno veći udeo romske populacije (od 9% do 14%).
- **Klaster 5:** 47 velikih i bogatijih opština sa urbanim stanovništvom i malim brojem Roma na opštini (koji ne prelazi 3%).

	Klaster 1
	Klaster 2
	Klaster 3
	Klaster 4
	Klaster 5
	Opštine van uzorka

IV Razlike između opština

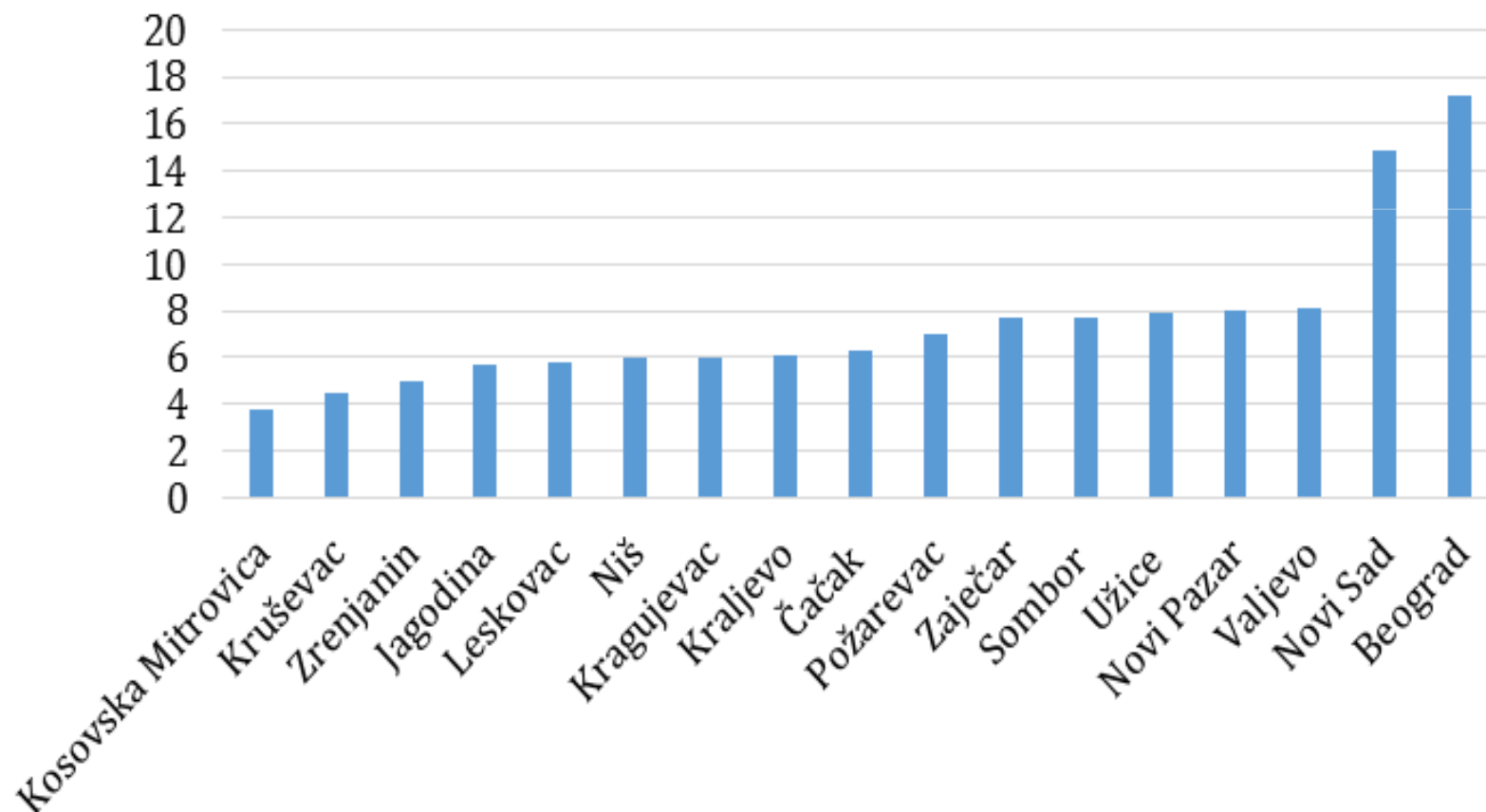
Poređenje škola iz različitih klastera na prvoj glavnoj komponenti inkluzivnosti škole

- Škole iz različitih klastera se statistički značajno razlikuju na prvoj glavnoj komponenti inkluzivnosti ($F_{15|18,4} = 14,98$; $p < 0,01$; $\eta^2 = 0,04$)
- Negde oko 4% varijanse na prvoj glavnoj komponenti inkluzivnosti se može objasniti uslovima unutar lokalne sredine koji utiču na uspešno sprovođenje inkluzivnog obrazovanja.

IV Razlike između opština

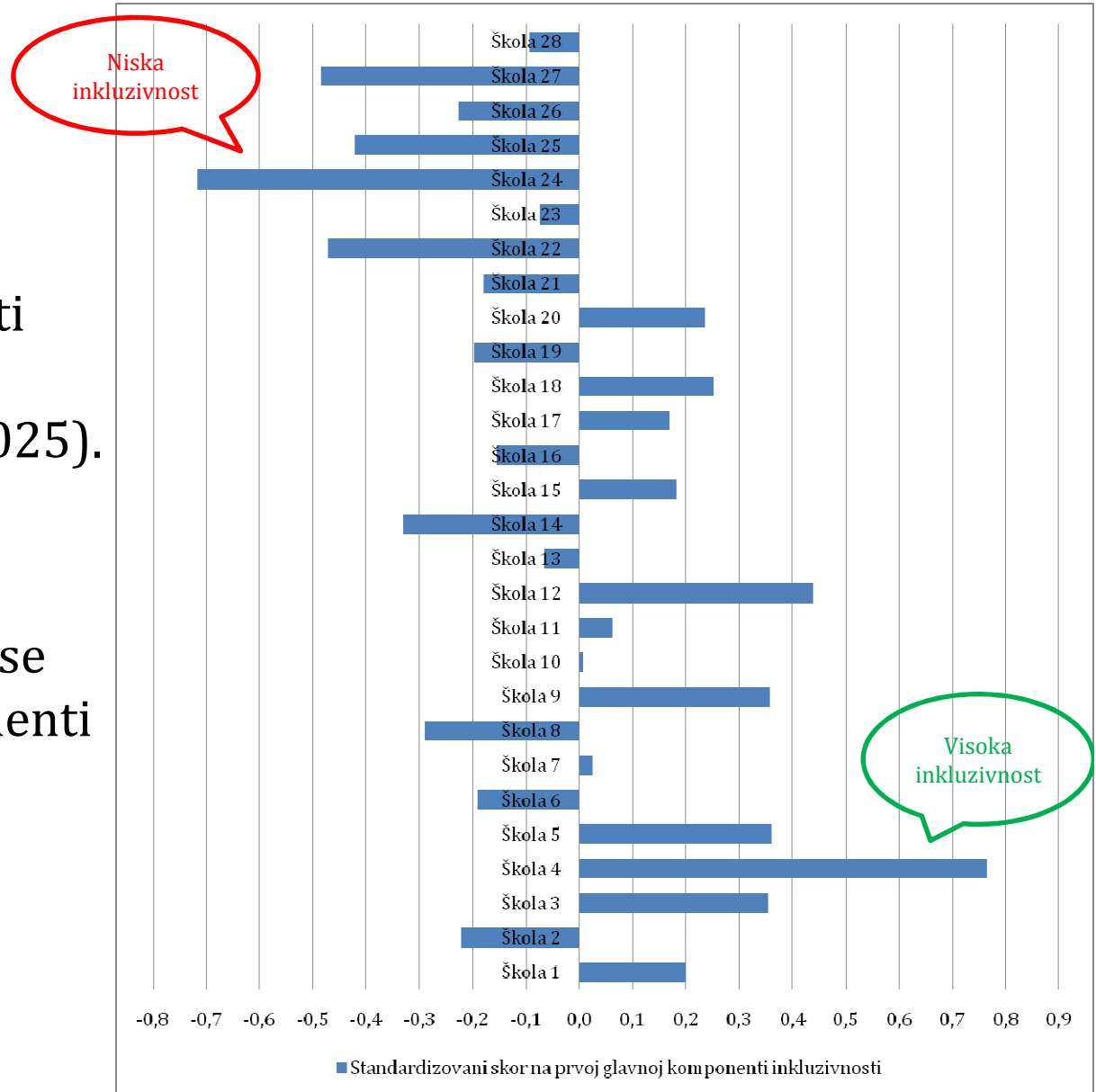
Broj škola po prosvetnom savetniku u školskim upravama

V Poređenje škola po inkluzivnosti

V Poređenje škola po inkluzivnosti (1)

- Postoji mali do umeren efekat škole kada se kao zavisna varijabla uzme standardizovani skor na prvoj glavnoj komponenti inkluzivnosti ($F_{27, 1495} = 6,339; p < 0,001; \eta^2 = 0,1025$).
- Uticajem škole se može objasniti 10,25% varijanse na prvoj glavnoj komponenti inkluzivnosti.

V Poređenje škola po dobrobiti učenika (2)*

- Škole su odabrane na osnovu rezultata na učeničkom upitniku *Socijalna integracija, dobrobit i zadovoljstvo učenika* ($t=5.06$, $df=93.57$, $p<0.01$, $d=0.93$):
 - Škola sa najvišim skorom na upitniku = visoko razvijena inkluzivnost (škola 4)
 - Škola sa najnižim skorom na upitniku = nisko razvijena inkluzivnost (škola 24)

	N	AS	SD	95% interval poverenja		Min	Max	Klaster
VI škola	59	3.5747	.36615	3.4793	3.6701	2.27	4.00	1
NI škola	60	3.0879	.64716	2.9207	3.2551	1.45	4.00	2

- Nema razlike između učenika iz osetljivih grupa i drugih učenika u proceni socijalne integracije, dobrobiti i zadovoljstva učenika u ovim školama.

* Prva glavna komponenta inkluzivnosti je u najvećoj meri zasićena skorom na učeničkom upitniku *Socijalna integracija, dobrobit i zadovoljstvo učenika* (0,833), zbog čega su dalje analize bazirane na rezultatima ovog upitnika.

V Kako **učenici** iz ove dve škole procenjuju različite aspekte inkluzivnosti svojih škola?

		N	AS	SD	t	Značajnost	Veličina efekta (Cohen's d)
Kvalitet nastave ($\alpha=0,628$)	VI škola	59	3.2076	.42559	2.752	.007	0.50
	NI škola	62	3.0067	.37702			
Kvalitet saradnje na času ($\alpha=0,533$)	VI škola	59	2.7097	.35767	3.713	.000	0.67
	NI škola	62	2.4052	.53163			
Visoka očekivanja u pogledu postignuća ($\alpha=0,733$)	VI škola	59	3.7305	.26014	4.354	.000	0.79
	NI škola	62	3.4806	.36478			
Visoka očekivanja – motivisanje učenika ($\alpha=0,750$)	VI škola	59	3.3777	.35269	3.848	.000	0.70
	NI škola	61	3.0351	.59571			
Antidiskriminacija ($\alpha=0,603$)	VI škola	59	3.3757	.50343	2.832	.000	0.52
	NI škola	62	3.0995	.56577			

V Kako **roditelji** iz ove dve škole procenjuju različite aspekte inkluzivnosti ovih škola?

- Perspektiva roditelja slična učeničkoj perspektivi:
 - Roditelji iz ove dve škole značajno drugačije procenjuju dobrobit učenika ($t=2.872$, $df=61$, $p<0.01$, $d=0.74$)
 - Škola sa visokom inkluzivnošću ima najviši prosečan rezultat na roditeljskom upitniku *Socijalna integracija, dobrobit i zadovoljstvo učenika*
 - Škola sa niskom inkluzivnošću ima najniži prosečan rezultat na roditeljskom upitniku *Socijalna integracija, dobrobit i zadovoljstvo učenika*
- Roditeljska procena bezbednosti školskog okruženja se takođe značajno razlikuje između ove dve škole ($t=3.126$, $df=61$, $p<0.01$, $d=0.80$)
 - Roditelji učenika iz VI škole ovu školu procenjuju kao značajno bezbedniju u odnosu na **roditelje učenika iz NI škole**

V Kako **nastavnici** iz ove dve škole procenjuju različite aspekte inkluzivnosti škola u kojima rade?

- Ne postoji značajna razlika u nastavničkim procenama učeničke dobrobiti u ove dve škole
- Međutim, **nastavnici iz VI škole** su pohađali više programa stručnog usavršavanja iz oblasti relevantnih za IO ($p < 0.004$, $d = 0.82$) i koristili su veći broj priručnika i literature koja se odnosi na IO u odnosu na **nastavnike iz NI škole** ($p < 0.023$, $d = 0.65$)
- **Nastavnici iz NI škole** procenjuju da se u njihovoj školi politike koje se odnose na bezbednost školskog okruženja ($t = -2,56$, $df = 31,41$, $p < 0.05$, $d = 0.74$) i antidiskriminaciju ($t = -0,21$, $df = 32$, $p < 0.5$, $d = 0.60$) u većoj meri primenjuju u odnosu na **nastavnike iz VI škole**.

V Karakteristike škole sa razvijenom inkluzivnom praksom

Karakteristike	Informant
Bolji kvalitet nastave	Učenici
Bolji kvalitet saradnje na času	Učenici
Viša očekivanja od učenika u pogledu postignuća	Učenici
Nastavnici se u većoj meri trude da motivišu učenike i učenici su u većoj meri motivisani za učenje	Učenici
U manjoj meri prisutna diskriminacija	Učenici
Viša socijalna integracija, zadovoljstvo i dobrobit učenika	Roditelji
Bezbednije školsko okruženje	Roditelji
Nastavnici su u u većoj meri bili angažovani na sopstvenom profesionalnom usavršavanju u oblasti inkluzivnog obrazovanja	Nastavnici
Ređe se implementiraju politike koje se odnose na bezbednost školskog okruženja i antidiskriminaciju	Nastavnici

VI Metodološke implikacije bitne za rad Mreže

1. Potvrđena upotrebna vrednost instrumenata i Okvira
2. Dobijene okvirne referentne vrednosti za buduća upoređivanja
3. Potvrđena korisnost multiperspektivnog pristupa monitoringu (pažnja sa nastavničkim procenama!)
4. Potvrđena korisnost dobijanja informacija od onih kojih se nova politika najviše tiče (potrebno je insistirati da škola traži informacije od njih)
5. Naznačen je potencijal ovog pristupa za generisanje realističnih i dobro promišljenih mera za unapređenje IO - graditi ih uzimajući u obzir oblasti:
 - oko kojih se više informanata slaže da situacija nije dobra
 - u kojima je otkrivena velika diskrepanca između informanata iz različitih uloga
 - u kojima su otkrivene razlike između podgrupa
6. Očekujemo pozitivne efekte u uspostavljanju zajedničkog/istog razumevanja svih fenomena vezanih za IO kroz celi sistem obrazovanja i sve nivoe upravljanja – Mreža može da doprinese

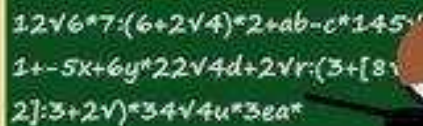
Dragi kolega,

Na početku tvoje profesionalne karijere želela bih da ti dam nekoliko saveta i nadam se da će ti to značiti. Ovaj posao moraš pre svega voleti da bi ga dobro i kvalitetno radio. Moraš voleti decu i ljude oko sebe. Decu sa kojom radiš posmatraj kao svoju sopstvenu decu, uči ih pravim vrednostima i na pravi način. Prilagodi se deci i njihovim potrebama. Učini im boravak u školi što zanimljivijim i ugodnijim. Ako je sve to od srca, deca će sve to osetiti i vratiće ti na pravi način, onako kako samo deca znaju.

U početku ti neće biti lako, kao što ni meni nije bilo. Svi su me u kolektivu gledali sa nekom rezervom i odbijali saradnju. Ti moraš da budeš uporan, vredan, odgovoran, da postigneš rezultate sa decom kojom radiš. Tada će kolektiv da te posmatra drugačije i pružiće ti saradnju, kao i preporučiti roditeljima šire društvene populacije da radiš i sa njihovom decom. Često posećuj porodice dece da bi lakše mogao da im budeš od koristi. Svaki duži izostanak dece prijavi PP službi. Na kraju želim da ti poručim da budeš prvenstveno čovek i da se potrudiš da svako dete dobije tvoju pažnju jer je svako dete dragoceno.

Hvala na pažnji! Tinde, Dragica, Vita, Olja, Tijana, Vera

What's on the blackboard

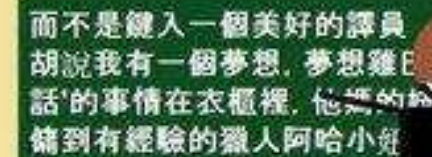
$12\sqrt{6} \cdot 7 \cdot (6+2\sqrt{4}) \cdot 2 + ab - c \cdot 145$
 $1 + -5x + 6y \cdot 22\sqrt{4d} + 2\sqrt{r} \cdot (3 + [8$
 $2] : 3 + 2\sqrt{v}) \cdot 34\sqrt{4u} \cdot 3ea^*$

What the teacher is seeing

$2 + 2 = 4$

What the students are seeing

而不是鍵入一個美好的譯員
胡說我有一個夢想，夢想雞E
話'的事情在衣櫃裡。他著的
儲到有經驗的獵人阿哈小短

What the students remember

What's gonna be on the test

$548b^{644c} / (7854^{(684c-123)/7^{77m}} \cdot 748b^{-1} \cdot \log[1/47r] / 342^{*4} \cdot$
 $776 \cdot 742 \cdot \log(782/4 \cdot \log(423) \cdot 6874 / (742 \cdot 544 \cdot 43) \cdot 42^{*6} \cdot$
 $6 \cdot e^{7X3}) \cdot (a+b) \cdot 2a^2 + 2ab - b^2 + \sin 2a - 2 \sin a \cdot \cos a \cdot \sin(a+b) + \sin$
 $\cdot \cos B \cdot \cos a \cdot \sin B / (\cos(a+B) \cdot \cos a \cdot \cos B - \sin a \cdot \sin B) \cdot \sin(30^{\circ}) +$
 $\cdot \cos(90^{\circ} \cdot a) \cdot 4544^{924/523} \cdot 61322113258 \cdot 53215 \cdot \log(6486$
 $\cdot \log(43.6894 \cdot a)^{*8} \cdot 654231586b \cdot \log^{*3} \cdot 3 \cdot \sqrt{r} \cdot \sin(30^{\circ}) \cdot 54$
 $3(p-a)(p-b)(p-c) \cdot 06^{\circ} \cdot e^{0.544684530a} \cdot e^{-a^2} \cdot 3 \cdot 5485.9$
 $\cdot (2 \cdot 7^{\circ} 2^{\circ}) / \log(8 \cdot 48321 \cdot 314726e) \cdot 73.1415926535897932$
 $4626433832 / 2ab \log(2b-c) / 2ac \cdot \text{mml} \cdot 476 \cdot 942887c \cdot c \cdot 5 \cdot 49$
 $\cdot 6548520) / (e^{842317} \cdot \log(360^{\circ} \cdot a) \cdot e^{-24185} \cdot 87456 \cdot 43211$
 $\cdot \log(28421.6584^{\circ} \cdot a) \cdot 5448^{\circ} \cdot 83158 \cdot 765 \log / (\log-d) / u/r/c$

What the cleaning lady is seeing

